

Helen
Jukes

SRDCE VČELY

Jak jsem
se stala
včelařkou

MÁ PĚT KOMOR

KAZDA

Srdce včely má pět komor

*Jak jsem se stala
včelařkou*

HELEN JUKES

KAZDA

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o. v roce 2020
Nové Sady 2
602 00 Brno
www.knihykazda.cz
info@knihykazda.cz
Tel. 725 518 237

Elektronické vydání:

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o.
Všechna práva vyhrazena
Datum poslední aktualizace: únor 2020
Formát elektronické knihy: epub
ISBN 978-80-88316-21-3
Vytvoření elektronické verze PureHTML.cz, 2020

Papírové vydání:

Původní název: A HONEYBEE HEART HAS FIVE OPENINGS

© Helen Jukes, 2018

Dotisk 1. vydání

Přeložila: Vendula Hlavová
Jazyková redakce: Alexandra Hlaváčová
Odborná redakce: Vítězslav Fof
Sazba a úprava obálky: Kristýna Franková
Grafický návrh obálky: studiohelen.co.uk
Fotografie autorky: © Liz Hingley
Tisk a vazba: Tisk Centrum s.r.o.,
Moravany u Brna, Česká republika

ISBN: 978-80-88316-23-7

Knihy lze zakoupit se slevou 20 % přímo u nakladatele
na www.knihykazda.cz nebo v knihkupectvích.

Poznámka autorky

Příběhy jsou zčásti tvořeny svými vypravěči a je záhodno podotknout, že v rámci přerodu tohoto příběhu v knihu byla pozměněna některá jména i podrobnosti.

Brána

Listopad

V ten den jsem zoufale chtěla utéct. Přišla jsem domů z práce a za žádnou cenu jsem nechtěla zůstat v domě. Proto jsem otevřela zadní dveře a vykročila ven. Stoupla jsem si na ošoupanou rohožku. Zdobí ji zašlé fialové sovy a nápis *Vítejte*. Rohožka je položena naopak, a tak vítá odcházející. Kdybyste k nám přišli, viděli byste ji vzhůru nohama. Zadíívám se na ni a mrknu. Oční nerv zabzučí, jako by se mi do hlavy dostalo hučení monitoru. Mám nahrbená ramena a ztuhlý krk. Horní část páteře mám sevřenou v křeči. Vší silou se ji snažím rozmasírovat.

Jsem unavená a pořád mám na sobě boty do práce. Ty rozhodně nejsou vhodné k chození po zamrzlé zahradě za soumraku. Ale dnes večer prostě musím někam jít. Někam jinam. A věřte, že na zahradě řadovky na konci rušné ulice, která vede z centra Oxfordu, se daleko nedostanete. Napočítala jsem patnáct kroků. Okolo kůlny, po které se vinou úpony vína. Kolem jezírka zasypaného spadáním listů. A podél zahrady našich sousedů. Navazuje na ni zeď, která se při sebemenším doteku drolí v rukách. Na konci zahrady už zeď vlastně vůbec nedrží a prorostl jí vysoký živý plot. Je tu také kompostér a houští plevelu.

Přistěhovala jsem se nedávno, se svou kamarádkou Becky. Můj projekt v Sussexu se blížil ke konci a já jsem dostala nabídku pracovat pro oxfordskou neziskovku. Nabídlí mi smlouvu na dobu neurčitou, což mi po všem tom stěhování v posledních letech přišlo jako skvělá příležitost. Brala jsem to jako šanci zůstat na jednom místě, snad se i trochu usadit. Když jsem Becky volala, že se stěhuju, navrhla, abychom bydlely společně. A pak jsme našly tohle místo. Čtyřpokojový domek s cihlovou fasádou, šatními moly

v kobercích a úzkou zahrádkou, která zarůstala plevelem. Jsme tu už několik měsíců, ale zatím bych to úspěchem nenazývala. Neustále zápasím s pracovním vytížením. Kéž bych nebyla tak citlivá a lépe zvládala kancelářské pletichy, všechny ty zářivky a stoly se židlemi, které se nepřestávají otáčet. Minulý týden mi jedna kolegyně oznámila, že oba moji předchůdci s prací sekli, protože už to nezvládali. Z jejího pohledu bylo zřejmé, že nečeká, že by to tentokrát mělo dopadnout jinak.

Na konci zahrady stojí zašlý dřevěný plot. Je ukrytý za prořezaným jehličnanem a vyschlými angrešty, a navíc ho obrůstá i ostružinové houští. Vlastně byste ani nepoznali, že tam vůbec nějaký plot je. A už vůbec ne v místě, kde zahrada končí. Plot je vidět jen jedinou mezerou na straně mezi cesmínou a krmítkem pro ptáky. Procpu se skrz a dotknu se ho. Postavím se na špičky, ale nedohlédnu přes něj. Na krátkou chvíli mě však obklopí cesmína (která mě bodá do stehů) a já zapomenu, kde jsem. Zapomenu na dům, který zatím nepovažuji za domov. Zapomenu na svou hektickou práci. A vtom mě něco napadne. Pomyslím si, že na toto místo by se hodily včely, a moje myšlenky se rozeběhnou jako divocí koně. Překvapeně ukročím zpět. Kdysi jsem taková místa vyhledávala. Dlouho jsem si na ně nevzpomněla. Hned však začnu zkoumat zdejší vyhlídku, větrnost a vlhkost. Zadíívám se vzhůru, až tam, kde stromy nestíní. O kousek dál zahlédnu střechu skladiště, na které se odrážejí paprsky zapadajícího slunce. A za mnou se ozve žbluňkání padajícího deště.

*

O včelaření jsem se začala zajímat před několika lety. V Londýně jsem tehdy potkala Luka. Byl to přítel mého přítele a jeho úly byly po celém městě. Včelaření bylo původně jen jeho koníčkem. Od Národního historického muzea získal výměnou za každoroční sklenici medu kousek půdy. Ale jeho záliba se krok za krokem rozrůstala. Postupně ho oslovovaly další společnosti, které chtěly chovat včely a byly ochotné mu za to zaplatit. V době, kdy jsem se do Londýna přistěhovala, se staral o úly v časopise (a v ateliérech, hospodách a hotelích), jehož zaměstnanci učil, jak péči o včely zvládnou sami.

V té době bylo včelaření ve městě stále raritou. Vlastně jsem vnitřek úlu do té doby ani nikdy neviděla. Znělo to jako zábava, bylo to jiné. Rozlehlost města,

které tenkrát bylo mým domovem, mi způsobovala závratě a nemohla jsem se dočkat, až se setkám s někým, kdo se raději soustředí na životy malých bzučících bytostí.

Při našem prvním setkání měl na sobě krémový třídičný oblek, růžovou košili a slamák. V ruce svíral modrou IKEA tašku a překypoval šarmem. „*Helen!*“ vykřikl, jakmile mě spatřil. „Tak rád tě poznávám!“ Stáli jsme před Coram's Fields, dětským parkem v centru Londýna, kde se staral o dva úly na úzkém pruhu podrostu za kavárnou.

„Takže ty chceš vidět včely?“ zeptal se a já přikývla. Pod kloboukem ukrýval bujnou kštici z krátce střižených šedých vlasů. Pomyslela jsem si, že vypadá trochu jako krtek. V tašce si nesl jakési kovové zařízení a roušky. „Někteří lidé jsou přesvědčeni, že včely dokážou vycítit strach,“ vyprávěl mi, zatímco odemykal branku kovového plotu. Vydali jsme se po šterkové cestě. Při natahování obleku jsem se soustředila na to, abych se nebála. Jakmile však zvedl víko úlu a včely začaly vylétat, byla jsem strachy bez sebe.

Teprve v tu chvíli jsem si uvědomila, že se včely liší od čmeláků. A že na světě existuje více než dvacet tisíc druhů včel a jen malý zlomek z tohoto počtu vyrábí med. „*Apis mellifera*,“ oznámil Luke, jako by představoval starého přítele. Jde o včelu medonosnou. Tento druh je chován nejčastěji.

Včely okolo mě nebyly chlupaté a nebyly hebké. Byly křehké a trásly se, a když Luke zvedl víko úlu, nebzučely, ale *hučely*. Znělo to jako stroj, jen ne tak vyrovnaně. Těkavě. Pod víkem se nacházel prostor plný dřevěných rámků, které visely kolmo ke střeše. Každý z nich byl až po okraj zaplněn plástvemi s hemžícími se včelami.

„Podívej,“ řekl Luke a vytáhl jeden rámeček. Nejdřív mi ukázal, kam matka nakladla vajíčka a kam si dělnice ukládají pyl, kterým pak krmí mladé larvy. Nakonec mi ukázal místo, na kterém dochází k přeměně nektaru na med. Včely medonosné patří mezi pár druhů včel, které žijí ve formě kolonie neboli společenství. (Dokonce i čmeláci žijí ve společenství pouze v létě a zimu přežívá jen samotná matka.) Během období květu rostlin vyrábějí co nejvíce medu, aby se zabezpečily na chladná období.

Hrnuly se z rámků a z česna. Rozrušili jsme je a na oplátku chtěly ony rozrušit nás. Nervózně jsem se zadívala na Luka. Klidně a hbitě pokračoval ve své práci, s lehkostí, které jsem si nikdy předtím nevšimla.

„Rojí se!“ vykřikla jsem.

„Ale nerojí,“ odvětil. „K rojení dochází, když se včelstvo rozděluje a opouští úl. Jen se ten svůj snaží bránit.“

Dostalo se mi to pod kůži. Včely i včelaření. Ty přesné a pečlivé pohyby, které se podobaly něžnostem. Netrvalo dlouho a včelařila jsem, kdykoliv jsem mohla. Luke mi vždy poslal esemesku s časem a adresou, kde se sejdeme, a já skočila na kolo a hnala se ulicemi, abych se k němu přidala. Jako bych proklouzla tajnými dvířky a objevila se v alternativní verzi stejného města. Při včelaření nic nebylo takové, jaké se na první pohled zdálo. Ve zdech se objevovaly mezery, okna se dala prolézt a na střechy se dalo vyšplhat. Vydávali jsme se podzemními tunely a skrytými uličkami, vcházeli jsme na travnaté plochy, o kterých jsem neměla ani ponětí. Ale to vše bylo vedlejší. Ve skutečnosti záleželo jen na *otevření* úlu. V ten okamžik jsme se museli zklidnit a věnovat celou svou pozornost sobě a včelstvu. Včelařské ochranné kombinézy nás pokrývaly od hlavy k patě. Člověk by skoro řekl, že byly vyrobeny na ochranu proti jaderné radiaci, a ne na práci s úlem. Cítila jsem se v ní bezpečně, ale i zvláště nápadně. Místo za kavárnou v Coram's Fields, kde jsme stáli, bylo obehnáno chodníkem a kolemjdoucí se zastavovali a ukazovali si na nás přes plot parku. Sotva jsme si jich všimli. Jakmile jsme sundali víko, nic jiného nás nezajímalo. Každý pohyb ruky, nohy, dlaně i hlavy musel být pomalý. Jakákoliv náhlá změna polohy by včely rozrušila a my bychom se museli na chvíli vzdálit a čekat, až se celým včelstvem přežene vlna vzrušení nebo alespoň až změní svou frekvenci.

Ted' by se mi tajná vrátka hodila, pomyslím si. Pod nohama mi křupe zmrzlá tráva mé oxfordské zahrady a já se založenýma rukama a dlaněmi v podpaží pospíchám zpět do tepla domu. Možná, že si včely *pořídím*. V okamžiku, kdy dojdu k zadním dveřím domu, myšlenka již nabírá v mé mysli tvar, upevňuje se a usazuje.

Ano, pomyslím si, když se zadívám na opuštěné květináče u dveří. Trocha opylení by nám rozhodně neškodila. Něco, co by tu trochu rozproudilo život. Vůbec necítím konečky prstů. Nejsem si jistá, jestli mi prsty přimrzají k podpaží, nebo v nich naopak tají.

Následujícího rána jsem znovu uvězněna mezi laminátovým stolem a zdí v práci.

Kancelář je to malá. Je tady pět sestav pracovních míst, která se od sebe příliš neliší. Stůl, počítač, židle, zaměstnanec – jako ne zcela propojené buňky. Pokud se nenakloníte, neuvidíte, kdo se v nich skrývá. A věřte mi, že naklánět se na otočném křesle s kolečky je nebezpečná zábava. Do každého stolu je vyříznuta díra o velikosti pěsti, skrz kterou k zemi padá změt' kabelů. Koberec je vyroben z nylonových vláken, která jsou uhlazená jako vlasy, jež se za zimních dní tísní pod čepicí. Vím to, jelikož jsem tu jednou byla sama, lehla jsem si na zem a podívala se na koberec zblízka. Zdi jsou bílé. Každé ráno cítím, jak se mi po průchodu dveřmi zatnou svaly na krku. A nepovolí, dokud neodejdu.

Je pozdní odpoledne a moje pozornost se obrátila jiným směrem. Květina, kterou jsem si přinesla jako ozdobu svého stolu, uvadla a nevím, co s ní. Na chodbě pobíhají lidé se svěšenými rameny. Jejich chodidla těžkopádně dupou po uhlazeném koberci. Do kanceláře vběhne dívka z marketingového a na stůl mi hodí hromadu papírů. „Chtěla jste, abych vám vytiskla ty letáky, ale já je vytisknout nemůžu,“ oslovila mě dost nahlas, aby to všichni v přečpané místnosti slyšeli. Nemůže je vytisknout, protože tiskárna je rozbitá, a člověk, který tiskárny obvykle opravuje, si vzal volno, aby si odpočinul.

Obě se zadíváme na hromadu papíru. Ona pokrčí rameny, otočí se a odejde.

Přesunu hromadu na okraj stolu a znovu se vrátím k zírání do svého monitoru. Pomyslím si, že chci pryč, ale rychle tu myšlenku zase pohřbím. Protože *pryč* prostě nemůžu. Kvůli této práci jsem se přestěhovala z jednoho města do druhého. Nemůžu se jenom tak sebrat a *odejít*.

Padají mi víčka. Možná je monitor příliš jasný nebo moje oči příliš zaostřují. Možná jsou jen unavené z toho, že se musí neustále vyrovnávat se vším tím tlakem. Promnu si je a pokusím se znovu zaostřit. V tu chvíli se zase objeví ta myšlenka.

„Asi si pořídím včelí úl,“ prohlásím nahlas do prostoru.

Joanna, která sedí naproti mně, se zařehťá a ukáže na moji nebohou květinu. „Zešílelas,“ řekne narovinu a znovu se obrátí se ke svému monitoru.

Ostatní mlčí. Já mlčím.

A zdá se, že tím to končí.

*

Ale zapoměla jsem, že slova mají váhu. Jakmile něco vyřknete nahlas, ostatní vás vezmou za slovo. Jakmile si v mysli něco definujete, věci se začnou hýbat.

V tom samém týdnu se za mnou zastaví kamarádka Ellie. Donesla hrozny a krabičku mátového čaje. Ellie je skoro o celou hlavu vyšší než já a má dlouhé tmavé vlasy, které neustále vlají. Kdyby byla zvířetem, byla by zajíc – má dlouhé nohy a široké zelené oči s černými obrysy. Natolik miluje přesný a jasný jazyk, že občas, když ji poslouchám, mám pocit, že je jedno, co se děje. Hlavně, když dokážete najít způsob, jak to popsat.

„Jak se vede?“ zeptá se, zatímco stojíme u kuchyňské linky a čekáme, až se uvaří voda. Hrozny jsou drobné a zelené a pod vypnutou slupkou skrývají dužinu tak trpkou, že se při každém soustu musíme obě ušklíbat.

„Fajn,“ odpovím. „V jednom kole. Přemýšlím, že si pořídím včelí úl.“ Nedbale jeden hrozen vyhodím do vzduchu a chytím ho zuby. Jako by pořízení úlu bylo něco zcela běžného.

Vlastně jsem o tom nepřestala přemýšlet ani na vteřinu. O víkendu jsem prohledala všechny skříně, abych našla svou starou včelařskou kombinézu. Objevila jsem ji pod hromadou záclon a vyschlých naftalínových kuliček. Pověsila jsem ji na zábradlí, aby se vyvětrala. Kdykoliv teď jdu po schodech, zavadím hlavou o její rukávy.

„Nevěděla jsem, žeš chovala včely,“ odvětí Ellie a nakloní se nad dřez, aby si lépe prohlédla zahradu. „Mohla bys je mít i tady?“

„Ale jo,“ řeknu. „Vedle nás jsou dva prázdné pozemky. Za plotem je už jen divočina a za tím zahrádkářská osada. A ten buk zakrývá sousedovu zahradu. Vlastně je to dokonalé.“

Nakloní se ještě víc a upřeně se zadívá na zahradu. Od rána však nepřestalo pršet a celá ulice se topí v neutěšené šedi. Těžko si představit, že by se tu uživila byť jediná včelka, natož celé včelstvo.

A tak se místo toho pustíme do hry a představujeme si člověka, který se stane včelařem. K náčrtu jeho postavy nám poslouží slova:

„Je to muž.“

„Jo, rozhodně muž.“

„Je rád sám.“

„Na pokraji důchodu.“

„Už je v důchodu.“

„Nebo má spoustu volného času.“

„A má rád sladké.“

„A má hroší kůži.“

„Nebo pořádnou kombinézu.“

„Uprostřed roje zachová klid.“

„Ale ne,“ zakaboním se. Zachovávání klidu mi moc nejde.

Ještě jsem se nestihla převléknout z kancelářského oblečení, takže mám na sobě silonky, lodičky a šaty, které mě škrábou na kolenou. Ve hře bychom mohly pokračovat. Ale čím víc toho říkáme, tím víc se mi představa včelaření vzdaluje. Myšlenka, která se mi usadila v hlavě, se začíná kroutit a křivit, až mě napadne, jestli pořízení úlu není úplná šílenost. Neměla bych raději vyjít ven ze dveří a začít objevovat město, než abych se skrývala za plotem?

„Loni jsem viděla film o komerčním včelaření v Americe,“ říká Ellie. „Už jim nejde jen o med. Někteří včelaři získávají půlku výdělku z opylování na místech, kde je příliš mnoho polí. Jezdí v obrovských nákladácích se stovkami úlů. Říkají tomu kočovné včelaření. Ten film byl o jednom chlápku, co takhle procestoval většinu roku.“

„Vybavuju si, že o jednom z takových nákladáků mluvili ve zprávách,“ odvětim a naliju jí čaj. „Šlo o nějakou velkou nehodu ve Washingtonu. Čtyři stovky úlů vypadly a rozsypaly se po silnici. Bylo to před úsvitem. Vycházející slunce odhalilo roje včel.“

„Co se stalo?“

„S těmi včelami? Přijeli hasiči a skropili je. Spoustu jich zabili. Myslím, že z nedalekého města přijelo i několik včelařů a pár jich odchytili.“

„V tom filmu mluvili i o Číně,“ pokračuje Ellie a v dlaních sevře svůj hrnek. „O místech, kde už žádné včely nežijí. Na opylování tam majitelé jablečných sadů zaměstnávají lidi. Ukazovali tam, jak to dělají. Jak lezou po stromech s malými štětečky. Přes květy skoro nebyli vidět.“

Po cestě na záchod projde okolo kombinézy. „Pane jo,“ vykřikne. „Fakt o tom přemýšlíš.“

Vzhlédnu k houpajícím se rukávům a jejich elastickým manžetám. Najednou mi dojde, že mít vlastní úl by nebylo to samé. Předtím jsem včelařila jen pod Lukovým vedením. Předával mi všechny postřehy, o všem rozhodoval. Luke mohl vše zkontrolovat a odsouhlasit. Měnili jsme lokace, pohybovali jsme se. Nikdy jsem za nic nebyla zodpovědná. Neodpovídala jsem ani za jediný úl.

Mít včelstvo tady, na vlastní zahradě, by bylo něco úplně jiného. Musela bych se o ně starat. A řekněme si na rovinu, že v jiných oblastech života mi to moc nejde. Jako většina lidí z mojí generace jsem se hodně stěhovala. Nikde jsem nežila déle než rok a půl. Je mi třicet. Nepřijde mi složité najít si nové přátele, ale kromě pár pomýlených přešlapů jsem celé roky neměla partnera. Roztěkanost nejde úplně dohromady s důvěrnostmi nebo je to elegantní způsob, jak se jim vyhnout. Na myšlence sdílení života s někým jiným je cosi děsivého.

Na včelařství je naopak něco, co *dává smysl*. Potkala jsem včelaře, kteří mluvili o vášni, o tom, že se vám to *dostane pod kůži*. Jako by včely byly posedlostí a včelaření nutností. Luke takhle nemluví, ale jednou se mi svěřil, že potom, co začal včelařit, začal jinak vnímat barvy. Zrak včely se pohybuje po jiné části barevného spektra než ten náš. Včely vidí víc modré než my a mnohé hmyzosnubné květiny kvetou modře a fialově právě proto, aby byly pro včely viditelnější. Luke zjistil, že i on si modré všímá víc. Nešlo jen o levanduli, která rostla na jeho předzahrádce, ale i o ubrousek vedle talíře, řemínek hodinek kolemjdoucího muže nebo plastové víčko pohozené na chodníku. Ta barva ho přitahovala, a dokonce zjistil, že ho ovlivňuje i nejistota měnícího se počasí. „Pokud začne pršet, moje plány se mění. O tom, jestli půjdu včelařit, rozhoduje počasí, ne já.“

„Tohle byl divný rok,“ oznámil mi jednou na jaře. Celý měsíc pršelo, pak bylo vedro a pak začalo sněžit. Také jsem si začala všimnat věcí, které mi dříve nepřišly na mysl. Když jsem si svlékla kombinézu a nesvazovala mě včelařská zodpovědnost, všímala jsem si na ulicích města detailů, které jsem dřív přehlížela. Začala jsem vnímat život mezi zdmi Londýna. Někdy jsem mívala pocit, že se mi po otevření úlu mění pohled na svět. Přemítala jsem nad tím, proč mě včely přinutily vidět svět jinak.

Když Ellie odešla domů, šla jsem do obýváku. Začala jsem se šplhat nahoru po nábytku.

„Helen,“ ozve se Becky, když dorazí z práce. „Nejsou tu žádné čisté pánve. Umyješ to nádobí konečně?“

„Ano,“ odvětim, ale neposunu se ani o krok blíž ke kuchyni. Stojím na špičkách na okraji křesla a natahuji se ke knihovně. „Nevidělas moje knihy o včelách?“

Snažila jsem se prohlédnout si včely v Lukových úlech pořádně, ale (a možná vás to překvapí) včely se nepozorují zrovna snadno. Jsou tak *podivné*. O světle můžeme přemýšlet jako o vlně nebo o částici a stejně tak můžeme o včele smýšlet jako o jedinci či jediné buňce většího superorganismu ve formě kolonie. Narušuje to naši představu světa jako místa s fixními formami, ve kterém má každá bytost název a sadu identifikovatelných částí. Třeba takový pes nebo kočka – oči, nos, ústa a uši. Dokážete je rozpoznat a připodobnit k tváři. Ale na včelu byste potřebovali mikroskop. Její tělo je dokonce tak zvláštní, že byste museli sáhnout po obrázcích v odborných knihách, abyste tomu, co vidíte, porozuměli.

A co včelstvo? Včelstvo je mlhavý a pohyblivý pojem. Když se dá do letu celý roj, vypadá skoro až nadpozemsky. Nemůžete ho polapit ani v něm rozpoznat jednotlivce. Jak se na něco takového dívat? Jak to pochopit?

Možná, že kvůli všem těm termínům a úkolům v práci jsem v poslední době potřebovala, aby věci byly černobílé, a aby se daly přesně definovat. Ale u včel zřejmě musíte své smysly přenastavit. Musíte se vymanit ze spárů obvyklého chápání očí, nosu, úst a uší, tváře a těla, tvaru a beztvarosti. Jinak je *neuvidíte*.

Knihy jsem objevila až na policičce u stropu. Musím se hodně natáhnout, abych je vůbec sundala. Do knih o včelách jsem se začetla, když jsem začala včelařit poprvé. Najednou se mi to všechno vrací jako bumerang. Knížky vyskládám na podlahu jako nášlapné kameny. Dosáhnou až ke vchodu a k nohám Becky. Vzhlednu a vzpomenu si, že na mě čekají ty pánve.

O několik dní později procházím zahradou ke kompostu s miskou od zmrzliny plnou pomerančových slupek. Když v létě vyhodíte zbytky přímo na hromadu, zvedne se hejno mušek. V zimě se však nic ani nehne. Misku otočím vzhůru nohama a slupky vypadnou. Hromada má teď oranžový klobouček.

„Hej. Ahoj!“ Ozve se praskání suchých větvíček. Uskočím. Myslela jsem si, že jsem tu sama. Otočím se. Na druhé straně živého plotu spatřím naši sousedku. Plot roste vysoko a obvykle přes něj není vidět. V zimě však listí opadá, stromky jsou holé a je vidět skrz.

Jmenuje se Hannah. Je mladá, bude jí okolo dvaceti. Má neuvěřitelně rovné hnědé vlasy, které jsou pořád stejně dlouhé. Každý všední den vyráží se svým snoubencem v 7.55 na kole do práce. V 17.35 se vracejí domů. Mají horská kola a ladící dresy.

„Děje se něco?“ zeptá se. „Darren mi říkal o těch včelách,“ dodává. Darren je její snoubenec. Becky se mu už očividně zmínila o tom, že si chceme pořídit včely, a Darren s tím souhlasil. „Kde budou?“ zeptá se jasným hlasem. Ukážu na plot, na to místo u cesmíny, které je skryto za nevzhledným ostružiníkem. „A kdy si je pořídíte?“

V tu chvíli začnu plot hypnotizovat, aby se znovu obalil listím a vrátil mi můj úkryt. Úl mi má poskytnout trochu oddychu. Na výsledky ještě nejsem připravena.

„To nevím,“ odvětim. „Asi na jaře.“

A pak se přisunula blíž. Bukové větvičky ji musely píchat do tváří. „Jsou ve srabu, že jo? Včely. Nedávno jsem četla článek o tom, že jejich počet klesá. Psali tam, že nejde jen o jednu příčinu. Prý jde o důsledek *pro-po-je-ných* činitelů.“

Na vyslovení slova *propojených* si dala záležet, jednu slabiku za druhou, jako by si to slovo dávala teprve dohromady v mysli. Ale má pravdu. Mimo úl jsou

to pesticidy, v něm zas paraziti. Změny ve využívání půdy, změny klimatu a počasí... Mohla bych pokračovat. Seznam činitelů, které na včely za posledních padesát let působily, je dlouhý.

„Dělalo se mi z toho zle,“ oznámila mi Hannah. „Co si o tom myslíš?“

„O tom poklesu? Řekla bych, že je to složité. Představ si, že by se to všechno dělo u tebe doma. Za chvíli by se muselo něco stát.“

Přikrčím se k ní. Naše pohledy se setkají mezi větvičkami.

„Možná jsou jako kanárci,“ říká a jednu z větviček zlomí. „Ti, co je s sebou brávali do dolů, víš. Jejich plíce jsou tak malé, že okamžitě umřou, pokud se v jejich okolí objeví jedovaté výpary. Horníci pak věděli, že musí rychle pryč. Možná, že se nám včely taky snaží něco sdělit.“

„Jo,“ odvětim a vzpomenu si na mýty a pověsti z celého světa vyprávějící příběhy o včelách jako poslíčcích, kteří se dovedou pohybovat mezi jednotlivými říšemi. Ve starověkém Řecku se tradovalo, že bzučení včel vycházející ze skalních skulin pochází z podsvětí. A v britských mýtech jsou známé jako drobní boží poslové. Přemýšlím nad těmi horníky, kteří se v tmavých tunelech otočili a zjistili, že to jejich žlutý ptáček zabalil. „Snad,“ dodám. „Akorát, že my nemůžeme ven na vzduch.“

„Ne,“ odpoví Hannah. „To teda ne.“

Narovná se a očistí si oblečení. „Měla bych jít. Tak hodně štěstí.“ Už se chystá odejít, ale nakonec se ještě na chvíli zarazí. „Jo, a dej si pozor na ty citrusy.“

„Jak to myslíš?“

„Citrusy,“ pokývne směrem k misce od zmrzliny, kterou držím v ruce. „Jsou příliš kyselé. Pro kompost to není dobré.“ Otočím se a zadívám se na hromadu. Nevypadá, že by v ní v posledních měsících došlo k nějakému rozkladu. „A potřebuješ víko,“ oznámí mi. „Drží uvnitř teplo.“ Pak už zaslechnu jen měkké našlapování směrem k jejich domu.

Následujícího týdne se ochladí ještě víc. Městský kanál zamrzne, stejně jako kus řeky, a když jdu ráno do práce, nebe je stejně chladně růžové jako moje